

Đánh giá tiềm năng du lịch nhân văn tỉnh Bình Định

LÊ THỊ THẾ BỬU*

Tóm tắt

Bình Định là một trong các địa phương có tiềm năng du lịch nhân văn rất phong phú. Trong những năm qua, du lịch Bình Định đã có bước phát triển mạnh mẽ nhưng xét về tiềm năng du lịch nhân văn hiện có, Bình Định vẫn chưa khai thác triệt để. Trên cơ sở đánh giá thực trạng tiềm năng và mức độ khai thác các tài nguyên du lịch nhân văn tỉnh Bình Định, tác giả đề xuất các giải pháp nhằm góp phần khai thác hiệu quả nguồn tài nguyên du lịch nhân văn của địa phương trong thời gian tới.

Từ khóa: du lịch Bình Định, du lịch nhân văn, tài nguyên du lịch

Summary

Bình Định province has enormous potential for humanistic tourism. Over the past years, local tourism has experienced a strong development, however it has not yet taken fully advantage of the current potential. Thereby, the author proposes solutions to effectively exploit the humanistic tourism resources of the province in the future.

Keywords: Binh Dinh's tourism, humanistic tourism, tourism resources

GIỚI THIỆU

Bình Định là một trong 4 địa phương thuộc vùng Kinh tế Trọng điểm miền Trung. Bên cạnh đó, Bình Định còn có những ưu thế vượt trội về giá trị tài nguyên du lịch với bờ biển dài 13km, được thiên nhiên ban tặng vô số những thắng cảnh và bãi biển đẹp, đa phần còn nguyên sơ, như: Bãi biển Quy Nhơn, Ghềnh Ráng, Hải Giang, Nhơn Lý, Phú Hậu, Trung Lương, Vĩnh Hội, Tân Thanh, Mũi Rồng - Tân Phụng, Tam Quan...

Bên cạnh tài nguyên du lịch thắng cảnh, Bình Định còn có nhiều công trình văn hóa lịch sử cả vật thể lẫn phi vật thể có giá trị du lịch, như: Thành Đồ Bàn và hệ thống di tích 14 ngôi tháp Chăm còn khá nguyên vẹn. Nó được thiết kế với kiến trúc độc đáo và quy mô đồ sộ nhất Việt Nam. Bình Định tự hào là cái nôi của phong trào Khởi nghĩa nông dân Tây Sơn, quê hương của người anh hùng áo vải Quang Trung - Nguyễn Huệ và là nơi sản sinh, nuôi dưỡng tài năng của

không ít nhà thơ, nhà văn hóa lớn của Việt Nam, như: Đào Duy Từ, Đào Tấn, Xuân Diệu, Chế Lan Viên, Hàn Mặc Tử, Yến Lan, Quách Tấn... Nói đến Bình Định là nói đến một miền đất võ nổi tiếng; cái nôi của nghệ thuật Tuồng độc đáo; Bài chòi Bình Định cùng các tỉnh Trung Bộ được công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại...

Mặc dù có tiềm năng lớn, nhưng so với một số địa phương khác ở khu vực miền Trung, du lịch tỉnh Bình Định còn quá non trẻ. Giá trị tài nguyên du lịch nói chung, tài nguyên du lịch nhân văn nói riêng của tỉnh Bình Định hiện tại vẫn chưa khai thác hết. Vì thế, trong những năm tới, để ngành du lịch địa phương phát triển thì việc đánh giá lại tiềm năng du lịch địa phương, nhất là tiềm năng du lịch nhân văn là cần thiết để từ đó, đưa ra các giải pháp thích hợp nhằm đánh thức tiềm năng này để phát triển du lịch tỉnh Bình Định trong thời gian tới là rất cấp bách.

CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ TÀI NGUYÊN NHÂN VĂN DU LỊCH

Khái niệm tài nguyên du lịch nhân văn
Khoản 2 (Điều 13, Chương II), Luật Du lịch Việt Nam năm 2005 quy định: "Tài nguyên du lịch nhân

* Khoa Kinh tế và Du lịch, Trường Đại học Quang Trung

Ngày nhận bài: 06/02/2020; Ngày phản biện: 16/02/2020; Ngày duyệt đăng: 20/02/2020

**BẢNG 1: ĐÁNH GIÁ TÀI NGUYÊN DU LỊCH TỈNH BÌNH ĐỊNH
THEO KHẢ NĂNG KHAI THÁC PHÁT TRIỂN DU LỊCH**

TT	Danh mục tài nguyên	Số tài nguyên	Mức độ		
			Giá trị cao	Giá trị vừa	Ít giá trị
1	Các di tích lịch sử Tây Sơn	7	3	4	0
2	Các di tích lịch sử cách mạng, danh nhân, văn hóa	11	1	9	0
3	Các di tích lịch sử văn hóa Chăm	8	7	1	0
4	Các di tích lịch sử tôn giáo	6	3	3	0
5	Các công trình kinh tế - xã hội	4	4	0	0
6	Các lễ hội	21	21	0	0
7	Các làng nghề truyền thống	41	41	0	0
Tổng số		99	81	17	1

Nguồn: Số liệu từ Viện Nghiên cứu Phát triển du lịch

**BẢNG 2: TÀI NGUYÊN NHÂN VĂN ĐANG KHAI THÁC CHO DU LỊCH
CỦA TỈNH BÌNH ĐỊNH TÍNH ĐẾN NĂM 2018**

TT	Danh mục	Đã khai thác du lịch		Hiện có
		Số lượng (Công trình)	Tỷ lệ (%)	
1	Các di tích lịch sử Tây Sơn	4	57,14	7
2	Các di tích lịch sử cách mạng, danh nhân, văn hóa	37,5	8	37,5
3	Các di tích lịch sử văn hóa Chăm	3	37,5	8
4	Các di tích lịch sử tôn giáo	3	50	6
5	Các công trình kinh tế xã hội	4	100	4
6	Các lễ hội	10	47,62	21
7	Các làng nghề truyền thống	11	26,83	41

Nguồn: Tổng hợp từ Sở du lịch Bình Định

văn gồm: truyền thống văn hóa, các yếu tố văn hoá, văn nghệ dân gian, di tích lịch sử, cách mạng, khảo cổ, kiến trúc, các công trình lao động sáng tạo của con người và các di sản văn hoá vật thể, phi vật thể khác có thể được sử dụng phục vụ mục đích du lịch". Luật Du lịch Việt Nam năm 2017 không đề cập tới khái niệm này.

Các loại hình tài nguyên du lịch nhân văn

Tài nguyên du lịch nhân văn là những của cải vật chất và tinh thần do con người tạo ra từ xưa đến nay có thể thu hút khách du lịch đến thưởng thức. Trên cơ sở phân loại của Luật Du lịch và Luật Di sản văn hóa, đồng thời tham khảo kết quả phân loại của 2 tác giả Nguyễn Thị Minh Tuệ (2010) và Phạm Trung Lương (2000), tài nguyên du lịch nhân văn gồm các loại: Các di tích lịch sử - văn hóa; Các lễ hội; Các đối tượng du lịch gắn với dân tộc học; Làng nghề truyền thống; Các đối tượng văn hóa, thể thao và hoạt động nhận thức khác (như: các trung tâm khoa học, các trường đại học, các thư viện lớn, bảo tàng, công trình văn hóa đặc

sắc... hoặc những hoạt động mang tính sư kiện: các giải thể thao lớn, các cuộc triển lãm thành tựu kinh tế quốc dân, các hội chợ, liên hoan phim ảnh quốc tế, ca nhạc quốc tế...).

Phương pháp nghiên cứu

Để đánh giá tiềm năng du lịch nhân văn tỉnh Bình Định, tác giả sử dụng phương pháp phân tích và tổng hợp. Phương pháp này được sử dụng xuyên suốt trong bài nhằm đánh giá, xâu chuỗi các nội dung nghiên cứu một cách có logic để người đọc có thể hiểu vấn đề chính xác và có độ tin cậy cao.

Số liệu được sử dụng trong nghiên cứu này được lấy từ các báo cáo của Sở Du lịch Bình Định, có tham khảo thêm báo cáo của Viện Nghiên cứu Phát triển du lịch (Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) trong các năm từ 2016-2018.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

Để đánh giá tiềm năng du lịch nhân văn của tỉnh Bình Định, chúng ta xem Bảng 1 và Bảng 2. Nhìn vào 2 bảng số liệu này có thể thấy, số công trình tài nguyên nhân văn của tỉnh Bình Định rất đa dạng về loại hình và phong phú về số lượng. Tuy nhiên, tính đến nay, số công trình được cấp phép đưa vào khai thác du lịch chỉ chiếm tỷ lệ nhỏ trong số công trình hiện có.

Hiện tại, trên địa bàn tỉnh Bình Định có 99 tài nguyên nhân văn có thể khai thác và phát triển du lịch. Trong đó, số công trình nhân văn chiếm số lượng lớn nhất là làng nghề và được Viện Nghiên cứu Phát triển du lịch đánh giá là có giá trị cao để phát triển du lịch. Tuy nhiên, Bảng 2 cho thấy, hiện nay, trên địa bàn tỉnh Bình Định mới chỉ có 11/41 làng nghề truyền thống (chiếm 26,83%) được đưa vào khai thác cho du lịch. Nếu làng nghề truyền thống được đưa vào khai thác toàn bộ, thì chỉ riêng điểm đến là làng nghề, tỉnh Bình Định đã có đến 41 điểm đến cho du khách.

Tỉnh Bình Định hiện có 21 lễ hội truyền thống được diễn ra rải rác trong năm. Tuy nhiên hoạt động của các lễ hội chỉ diễn ra ở địa phương và nhằm phục vụ cho cộng đồng dân cư xung quanh, chứ chưa được cấp phép khai thác, cũng như có các hoạt động đầu tư xúc tiến, quảng bá trước, trong và sau lễ hội. Do đó, tính lan tỏa của lễ hội trong cộng đồng chưa cao, chưa đến được với người dân trong cả nước và du khách quốc tế. Hiện tại, số lễ hội được đưa vào khai thác du lịch chỉ chiếm 47,62% trong tổng số các lễ hội đang trên địa bàn tỉnh Bình Định.

Các di tích lịch sử cách mạng, danh nhân, văn hóa của Tỉnh cũng không ít, với 11 công trình, nhưng mới chỉ có 1 công trình được đánh giá có giá trị khai thác cao, còn lại chỉ có giá trị khai thác vừa. Kết quả đánh giá này cũng trùng khớp với số công trình đưa vào khai thác du lịch, chỉ có 1/11 công trình di tích lịch sử cách mạng, doanh nhân, văn hóa được đưa vào khai thác, chỉ chiếm 9,09% tổng số công trình. Điều đó chứng tỏ các công trình này còn nguyên sơ chưa được "động đến" để phục vụ cho du lịch. Qua đó cho thấy tình trạng lãng phí tài nguyên du lịch nhân văn của ngành du lịch tỉnh Bình Định hiện nay.

Di tích lịch sử văn hóa Chăm cũng là một nét lịch sử văn hóa đặc trưng của tỉnh Bình Định. Vì vậy, khai thác điểm đặc trưng này là một lợi thế cho du lịch Bình Định. Tuy nhiên, hiện nay, trong 8 cụm di tích văn hóa Chăm, có 7 cụm di tích còn được lưu giữ nguyên vẹn và được đánh giá là có giá trị cao trong khai thác du lịch. Điều đáng lưu ý là, thực tế lại chỉ có 3 cụm văn hóa Chăm được khai thác du lịch, chiếm 37,5% số công trình di tích văn hóa Chăm trên địa bàn. Vì vậy, tiềm năng cho việc khai thác di tích lịch sử văn hóa Chăm còn khá lớn.

Di tích lịch sử văn hóa Nhà Tây Sơn cũng là một trong những danh mục tài nguyên văn hóa nhân văn phục vụ cho du lịch. Đây là tài nguyên được khai thác tốt nhất trong danh mục các tài nguyên nhân văn của tỉnh Bình Định. Hiện nay, có 7 công trình di tích văn hóa Tây Sơn còn tồn tại, trong đó chỉ có 4 di tích (chiếm 57,14% di tích lịch sử Tây Sơn) được đánh giá có giá trị khai thác du lịch cao và đang được khai thác. Mặc dù được xem là địa điểm văn hóa nhân văn khai thác tốt nhất, nhưng theo khảo sát của tác giả, thì hiện tại, tỷ lệ chưa khai thác của các di tích này vẫn còn rất lớn.

Một tài nguyên khác là di tích lịch sử tôn giáo trên địa bàn tỉnh Bình Định cũng khá đặc sắc, với 6 công trình di tích còn tồn tại, nhưng chỉ có 3 công trình (chiếm 50% tổng số các di tích lịch sử tôn giáo) được đánh giá có giá trị cao và đang đã được đưa vào khai thác du lịch.

“ Mặc dù có tiềm năng lớn, nhưng so với một số địa phương khác ở khu vực miền Trung, du lịch tỉnh Bình Định còn quá non trẻ. Giá trị tài nguyên du lịch nói chung, tài nguyên du lịch nhân văn nói riêng của tỉnh Bình Định hiện tại vẫn chưa khai thác hết. ”

MỘT SỐ GIẢI PHÁP CẦN THỰC HIỆN

Mặc dù trong những năm gần đây, cùng với xu thế phát triển chung của xã hội, Bình Định đã ý thức được tiềm năng của mình cả về địa thế, tài nguyên du lịch, nên đã có những chính sách khuyến khích đầu tư phát triển cho ngành. Tuy nhiên, là địa phương còn "non trẻ" trong hoạt động kinh doanh du lịch, nên tài nguyên du lịch, điển hình là tài nguyên du lịch văn hóa của Bình Định còn khá "nguyên sơ", nhiều giá trị văn hóa, nhân văn vẫn chưa được đầu tư và khai thác.

Để có thể phát triển nguồn tài nguyên du lịch nhân văn của tỉnh Bình Định, trong thời gian tới, cần thực hiện các giải pháp sau:

Thứ nhất, tỉnh Bình Định nói chung, ngành du lịch Bình Định nói riêng cần rà soát lại toàn bộ quy hoạch về phát triển du lịch tổng thể trên toàn địa bàn Tỉnh, đặc biệt là mảng du lịch nhân văn và có những định hướng phát triển cụ thể cho mảng này.

Bên cạnh đó, để phát triển du lịch nhân văn Bình Định mang lại kết quả cao, song song với quy hoạch tổng thể, thì cần chi tiết hóa các kế hoạch thực hiện, dự báo hiệu quả của việc triển khai quy hoạch cụ thể ở các điểm, tuyến du lịch nhân văn tại các địa phương trên địa bàn Tỉnh để có thể khai thác một cách tốt nhất nguồn tài nguyên du lịch của địa phương. Đồng thời, trên cơ sở “Quy hoạch tổng thể phát triển thương mại - dịch vụ - du lịch đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030”, Tỉnh phải đảm bảo tốt công tác quản lý, thực hiện quy hoạch theo đúng trình tự, các quy định của pháp luật, phải chuẩn bị đầy đủ các điều kiện và thông tin để hỗ trợ các nhà đầu tư và kêu gọi đầu tư khai thác du lịch.

Thứ hai, Sở Du lịch cần tham mưu cho UBND Tỉnh nhanh chóng cấp phép khai thác du lịch đối với các điểm đến du lịch nhân văn trên địa bàn TP. Quy Nhơn và các huyện lân cận nhằm tạo ra một quần thể du lịch tập trung để du khách, cũng như các đơn vị lữ hành dễ dàng thiết kế tour cho chuyến du lịch của mình. Bên cạnh đó, việc tôn tạo, chỉnh trang, tạo quang cảnh xung quanh các điểm đến du lịch nhân văn nhằm tạo nên một diện mạo “chuyên nghiệp” cho một điểm đến là vấn đề cần được chú trọng đầu tư.

Thứ ba, tiếp nối với giải pháp thứ hai là cần huy động nguồn vốn cho việc đầu tư, tôn tạo các điểm đến nhân văn được đề xuất ở giải pháp thứ hai. Sử dụng đa dạng các hình thức huy động vốn từ ngân sách (Trung ương và địa phương), từ khu vực tư nhân (xã hội hóa từ doanh nghiệp, cá nhân đầu tư cho du lịch) và từ nguồn nước ngoài (FDI và ODA thông qua các hiệp định).

Thứ tư, trong bối cảnh nhân lực của ngành du lịch Bình Định vừa thiếu về số lượng, vừa yếu về chất lượng thì để nâng cao chất lượng du lịch và thúc đẩy ngành du lịch phát triển, tỉnh Bình Định cần có kế hoạch đào tạo, xây dựng nguồn nhân lực du lịch đồng bộ cả về số lượng, chất lượng; đảm bảo chuyên môn, nghiệp vụ và những yếu tố cần thiết để đáp ứng cho việc phát triển du lịch trong bối cảnh mới, năng

động và cạnh tranh gay gắt. Trong đó, giải pháp trước mắt là Sở Du lịch tham mưu cho UBND Tỉnh, Bình Định đặt hàng cho các cơ sở giáo dục đại học đóng trên địa bàn Tỉnh tổ chức đào tạo theo các lớp, các khóa đào tạo dài hạn, ngắn hạn, chính quy hoặc không chính quy về du lịch. Nhờ đó, cung cấp đủ số lượng nhân lực có trình độ chuyên môn nghiệp vụ, đáp ứng nhu cầu phát triển của ngành du lịch của Tỉnh.

Thứ năm, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, xúc tiến, quảng bá du lịch. Cần có các chiến lược, cũng như các chính sách về phân phối, xúc tiến, cổ động một cách đồng bộ. Trong đó bao gồm: việc mở rộng các kênh liên kết với khách hàng, đẩy mạnh tuyên truyền, quảng bá hình ảnh của địa phương gắn với các tuyến, điểm du lịch.

Thứ sáu, bên cạnh các sản phẩm du lịch, thì việc đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng, kỹ thuật để phục vụ phát triển du lịch nói chung và du lịch nhân văn nói riêng là cần thiết. Do vậy, cần tiếp tục đẩy mạnh việc ưu tiên phân bổ, hỗ trợ nguồn lực từ ngân sách cho phát triển hạ tầng du lịch, khuyến khích, kêu gọi, huy động đầu tư từ các nguồn lực trong và ngoài địa phương, trong và ngoài nước vào các dự án nhằm phát triển du lịch nhân văn.

Việc nâng cấp, xây dựng hạ tầng của địa phương phải được phát triển đồng bộ trên cơ sở xây dựng các công trình thuộc kết cấu hạ tầng thiết yếu, với quy mô lớn để phục vụ du lịch. Đặc biệt là quan tâm vào phát triển hệ thống cơ sở lưu trú, nâng cấp đầu tư hệ thống khách sạn, resort nghỉ dưỡng cao cấp, nhà hàng, hệ thống trung tâm thương mại và các khu vui chơi giải trí để tạo ra sự đổi mới, khác biệt và sức hấp dẫn mạnh, thu hút mọi đối tượng khách du lịch. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2005). *Luật Du lịch*, số 44/2005, ngày 14/06/2005
2. Quốc hội (2017). *Luật Du lịch*, số 09/2017/QH14, ngày 19/06/2017
3. Sở Du lịch tỉnh Bình Định (2016, 2017, 2018). *Báo cáo Tổng kết Phòng Di sản văn hóa các năm, từ 2016 đến 2018*
4. Viện Nghiên cứu Phát triển du lịch (2018). *Báo cáo thực trạng tài nguyên du lịch tỉnh Bình Định theo khả năng khai thác phát triển du lịch*
5. Phan Hiếu (2019). *Du lịch Bình Định sẵn sàng “cát cánh”*, truy cập từ <http://baovanhoa.vn/van-hoa/artmid/428/articleid/20107/binh-dinh-san-sang-dua-du-lich-%E2%80%9Ccat-canh%E2%80%9D>